

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.4.24>

POJĘCIA EWALUACYJNE W PRAWIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH, KTÓRE SĄ STOSOWANE W KRAJOWYCH PRZEPISACH NORMATYWNYCH DOTYCZĄCYCH KRYTERIUM PRZYNALEŻNOŚCI DO INSTYTUCJI

Kateryna Kutsovol

*aspirantka Katedry Prawa Pracy i Prawa Ubezpieczeń Społecznych Instytutu Prawa Kijowskiego
Narodowego Uniwersytetu imienia Tarasa Szewczenki (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0001-8601-855X

e-mail: kateryna_kutsovol@ukr.net

Adnotacja. W artykule przeanalizowano rodzaje pojęć ewaluacyjnych w prawie ubezpieczeń społecznych, które są stosowane w krajowych przepisach regulacyjnych. Są one rozpatrywane według kryterium przynależności do Instytutu. Ujawniono trzy kategorie grup pojęć ewaluacyjnych w prawie ubezpieczeń społecznych według wskazanego kryterium. Scharakteryzowano i wyszczególniono istotę każdego z gatunków. Wyróżniono listę cech każdego z rodzajów pojęć ewaluacyjnych. Okazało się, że oceny pojęć w prawie ubezpieczeń społecznych stosowanych w krajowych regulacjach prawnych są bardziej zmienne i zróżnicowane w porównaniu z tymi stosowanymi w przepisach Ukrainy. Pojęcia ewaluacyjne w aktach prawnych powinny mieć bardziej ogólny charakter i dopuszczać emocjonalność i subiektywność interpretacji.

Słowa kluczowe: pojęcia ewaluacyjne, prawo ubezpieczeń społecznych, regulaminy, kryterium, ustawodawstwo socjalne, prawa socjalne.

EVALUATION CONCEPTS IN SOCIAL SECURITY LAW USED IN NATIONAL SUB-LEGAL REGULATORY AND LEGAL ACTS ACCORDING TO THE CRITERION OF MEMBERSHIP TO AN INSTITUTE

Kateryna Kutsovol

*graduate student of the Department of Labor Law and Social Security
Law of the Law Institute of KNU named after T. Shevchenko (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0001-8601-855X

E-mail: kateryna_kutsovol@ukr.net

Abstract. In the article the types of evaluative concepts in social security law, which are used in national by-laws are analyzed. They were considered according to the criterion of belonging to the institute. Three categories of groups of evaluative concepts in the law of social security according to the specified criterion are disclosed. The essence of each species is characterized and detailed. A list of features of each type of evaluative concepts is highlighted. It has been found that the evaluative concepts in the law of social security, used in national sub-legal normative legal acts, are more variable and diverse in comparison with those used in the Laws of Ukraine. Evaluative concepts in by-laws have a generally used character to a greater extent and allow emotional and subjective interpretation.

Key words: evaluative concepts, social security law, subordinate legal acts, criterion, social legislation, social rights.

ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У НАЦІОНАЛЬНИХ ПІДЗАКОННИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТАХ ЗА КРИТЕРІЄМ ПРИНАЛЕЖНОСТІ ДО ІНСТИТУТУ

Катерина Куцовол

*аспірантка кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Інституту права КНУ ім. Т. Шевченка (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0001-8601-855X

E-mail: kateryna_kutsovol@ukr.net

Анотація. У статті проаналізовано види оціночних понять у праві соціального забезпечення, які використовуються у національних підзаконних нормативно-правових актах. Їх розглянуто за критерієм приналежності до інституту. Розкрито три категорії груп оціночних понять у праві соціального забезпечення за вказаним критерієм. Охарактеризовано та деталізовано сутність кожного із видів. Виділено перелік особливостей кожного з видів оціночних понять. З'ясовано, що оціночні поняття в праві соціального забезпечення, що використовуються у національних підзаконних нормативно-правових актах є більш варіативними та різноманітними в порівнянні із тими,

що використовуються в Законах України. Оціночні поняття в підзаконних актах мають в більшій мірі загально-живаний характер та допускають емоційність й суб'єктивність тлумачення.

Ключові слова: оціночні поняття, право соціального забезпечення, підзаконні нормативно-правові акти, критерій, соціальне законодавство, соціальні права.

Актуальність теми. Розвиток трудових та господарських відносин, зміни в державній політиці щодо державної служби, поширення підходу щодо публічного адміністрування соціальної сфери вказує на обов'язкову зміну правового регулювання, що має пристосовуватися до реальних відносин у суспільстві. Зміни до Законів, а тим більше й до Конституції України є тривалим та складним процесом, а тому занадто повільними для ефективного самостійного правового регулювання. Таким чином, регулювання соціального забезпечення на підзаконному рівні є об'єктивною необхідністю та дозволяє гарантувати актуальність та результативність дії норм права. Крім того, підзаконні нормативно-правові акти деталізують зміст й порядок втілення норм права вищого рівня.

Разом з тим, використання підзаконних актів у праві соціального забезпечення пов'язано із низкою небезпек. Наприклад, вповноваженими на прийняття підзаконних актів в даній сфері є і Пенсійний Фонд України, і Міністерство соціальної політики України, й частково навіть органи місцевого самоврядування. При цьому координації дій між такими органами публічної влади не відбувається, що має наслідком дублювання чи навпаки виникнення колізій між нормами права. Також, менше контролюється дотримання правил юридичної техніки. Така ситуація вказує на те, що оціночні поняття на підзаконному рівні потребують ретельного та глибокого дослідження.

Стан дослідження. Варто зазначити, що питання оціночних понять було опрацьовано в наукових працях таких вчених, як: В.А. Багрій, Л.Л. Беседна, Н.М. Богущька, М.А. Боярцева, Н.Д. Гетьманцева, В.В. Жернаков, М.І. Іншин, О.М. Каленюк, Е.М. Кісілюк, О.І. Костенко, Н.П. Костюк, Л.Ю. Малюга, О.М. Мусиченко, О.В. Острогляд, П.П. Пацурківський, Г.П. Плисенко, В.А. Прудникова, С.А. Резанов, О.Ю. Салманова, О.В. Смаглюк, Є.М. Смичок, В.В. Юровська та інші.

Проте, застосування оціночних понять на підзаконному рівні, особливо в праві соціального забезпечення є мало висвітленим в наукових дослідженнях.

Виклад основного матеріалу. Класифікація оціночних понять, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах є більш варіативною в порівнянні із видами оціночних понять в Законах України, оскільки навіть кількість підзаконних актів є суттєво більшою.

Таким чином, за критерієм приналежності до інституту в межах права соціального забезпечення можливо виділити такі види оціночних понять:

1. Оціночні поняття у сфері праці, що використовуються в національних підзаконних нормативно-правових актах;
2. Оціночні поняття у сфері захисту вразливих груп населення, що використовуються в національних підзаконних нормативно-правових актах;
3. Оціночні поняття у сфері соціального страхування, що використовуються в національних підзаконних нормативно-правових актах.

Так, за критерієм інститутів у праві соціального забезпечення можливо виділити оціночні поняття, які використовуються в підзаконних актах у сфері праці. Варто зазначити, що трудове законодавство загалом й особливо в тих питаннях, що стосуються соціального забезпечення має доволі застарілий характер.

Це означає, що оціночні поняття з моменту їх запровадження й до сьогодні суттєво змінили свій зміст. Це стосується усіх понять, що описують як саме необхідно проводити комунікацію між роботодавцем та працівником, як саме виконувати свої обов'язки.

До прикладу О.А. Трюхан помічає, що в усьому трудовому законодавстві постійно порушується тематика справедливості, як безпосередньо в такому формулюванні, так й через вирази «належні», «справедливі» умови праці. Як помічає автор, соціально справедливим є такий стан, коли інтереси і працівника, і роботодавця реалізуються через соціальний діалог, вони є мінімумом виробничих та соціальних гарантій для людини в процесі її праці. Тому не можуть збігатися із поняттям комфортних чи належних умов праці (Трюхан, 2016).

Тобто, оціночні поняття в праці тлумачаться саме через призму соціальних уявлень та цінностей, достатності соціальних гарантій та пенсійних виплат в майбутньому. На трудові відносини впливає соціальний діалог в ході якого визначаються умови праці та їх співвідношення із тими принципами, що визначені у законодавстві, що і є процедурою правозастосування оціночних понять.

Водночас проблема застарілості норм права обумовила потребу у доповненні та роз'ясненні тих понять у трудовому законодавстві, що мали чи й досі мають малу практику втілення.

До прикладу, ще у Постанові Кабінету Міністрів України «Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору» було видано ще у 1994 році, де позначається, що контрактом є особлива форма трудового договору, яка спрямовується на забезпечення умов заради заохочення ініціативності й самостійності працівників, із урахуванням індивідуальних здібностей та професійних навичок підвищення спільної відповідальності сторін, правового та соціального захисту працівників (Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору, 1994).

У даному випадку, оціночні поняття використовувалися для надання легальної дефініції іншому правовому поняттю. Аналізуючи таку дефініцію й практику використання трудових контрактів можливо дійти висновку, що воно уже не відповідає дійсності навіть за умови вільного трактування змісту.

Так, соціальний захист працівників проводиться лише згідно із законом, а самостійність та ініціативність працівників не завжди вимагається, особливо для працівників, що перебувають у трудових відносинах із державою та повинні суворо виконувати накази. Причиною виникнення даної ситуації є те, що було використано оціночні поняття, які мають яскраво виражену емоційну забарвленість, як то «ініціативність» чи «навички спільної відповідальності».

Оціночні поняття права соціального забезпечення у сфері праці повинні збільшувати свободу дій суб'єктів трудових відносин та коло ситуацій у яких надається соціальна допомога чи діють соціальні гарантії. Емоційна забарвленість такої термінології лише погіршує її пристосування до кожної конкретної ситуації.

Іншим прикладом використання оціночних понять у праві соціального забезпечення у сфері праці є ст. 1 Постанови Кабінету Міністрів України «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій», де зазначено, що обмеження для сумісництва поширюються на працівників окремих професій, що зайняті на важких роботах та роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, додаткова робота яких може призвести до наслідків, які негативно позначаються на стані їх здоров'я та безпеці виробництва, а також на неповнолітніх працівників та вагітних жінок (Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій, 1993).

На сьогодні, перелік важких робіт, що мають шкідливі та небезпечні умови праці існує лише для неповнолітніх, на яких й так поширюється обмеження без винятків. Також, існує перелік робіт, виконання яких дає право працівнику на пенсію на пільгових умовах.

Так, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятості в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах» (Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятості в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, 2016) містить Список 1 «виробництв, робіт, професій, посад і показників на підземних роботах, на роботах з особливо шкідливими і особливо важкими умовами праці, зайнятості в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах» та Список 2 «виробництв, робіт, професій, посад і показників на роботах із шкідливими і важкими умовами праці, зайнятості в яких повний робочий день дає право на пенсію за віком на пільгових умовах» (Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятості в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах, 2016).

Проте, навіть аналіз назв таких списків визначає можливість праці в них не повний робочий день, а отже й сумісництво. Зрозуміло, що за умов відсутності переліку робіт, перебуваючи на яких заборонено сумісництво використання наведених підзаконних актів є найбільш доцільним. Разом з тим, із норми права щодо обмеження зрозуміло, що обмеження поширюється й на тих працівників, «додаткова робота яких може призвести до наслідків, які негативно позначаються на стані їх здоров'я».

Саме таке формулювання і є оціночним в умовах чинного законодавства. Праця особи на двох роботах, що вимагають використання комп'ютерних технологій негативно вплине на її зір, адже навантаження буде подвійним. Більше того, праця за сумісництвом у будь-якому випадку передбачає збільшене навантаження на організм працівника та перевтому.

Відповідно, тлумачити таке оціночне поняття можливо таким чином, що заборона сумісництва поширюватиметься на усіх працівників без винятку, адже для них існує підвищена загроза настання соціального ризику щодо втрати працездатності. Тобто, оціночні поняття у сфері праці, що стосуються питань соціального забезпечення повинні мати більш професійний та спеціалізований характер.

На думку М.І. Іншина, для оціночних понять у сфері праці є характерними такі ознаки:

- відсутність остаточної конкретизації оціночного поняття;
- регулювання дозволяє часткову конкретизацію в локальних чи індивідуальних угодах;
- характеризує будь-який елемент трудових й пов'язаних із ним відносин (Іншин, 2014).

Дійсно, аналіз підзаконних актів свідчить, що навіть на такому рівні досі вживаються оціночні поняття, що жодним чином не уточнюються чи пояснюються.

Конкретизація в індивідуальних угодах є не обов'язковою, а тому неможливо точно стверджувати про її поширеність та вплив, особливо в питаннях соціального забезпечення.

Таким чином, до особливостей оціночних понять в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері праці зараховуємо такі:

1. Оціночні поняття в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері праці має на меті збільшення свободи праці. З моменту розвитку ринку праці, участь держави в трудових відносинах все зменшується, що й стосується питань соціального забезпечення. Тому, визначаються лише мінімальні розміри соціальних допомог, заробітної плати, а роботодавець може їх збільшувати чи залишати залежно від індивідуальних домовленостей. Такий підхід є більш гнучких та пристосованим до економічних умов в державі.

2. Оціночні поняття в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері праці виконують функцію роз'яснення та деталізації. Така ситуація пояснюється застарілим характером норм права, що встановлені на рівні законів, а тому підзаконні акти застосовуються впроваджують більш сучасну термінологію, запроваджують нові підходи до трактування законодавчих понять. Це допомагає підтримувати регулювання трудових відносин у сфері праці актуальним.

3. Оціночні поняття в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері праці мають емоційне та морально-етичне забарвлення. Такі оціночні поняття

допомагають глибше розкрити призначення й завдання термінів або ж виступають критеріями оцінювання поведінки суб'єктів трудових відносин. Однак, такий підхід може суттєво негативно вплинути на можливість отримати соціальне забезпечення та його обсяг через суб'єктивізм.

Наступним видом оціночних понять в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах за критерієм приналежності до інституту права є оціночні поняття у сфері захисту вразливих груп населення. На сьогодні, законодавство, що регулює соціальне забезпечення та матеріальну допомогу для осіб, що зазнали негативних наслідків настання соціального ризику є не систематизованим. Це впливає й на структуру підзаконних актів, адже вони є мало узгодженими між собою та можуть допускати колізійність, виникнення прогалін, суперечність окремим нормам непрофільних законів. Для оціночних понять це означає, що єдиного та загального підходу до їх тлумачення, поширеної практики тлумачення не може бути сформовано, а отже й сам захист права на соціальне забезпечення відбувається менш ефективно.

Т.В. Семигіна помічає, що соціальні послуги в різних законодавчих актах мають різні ознаки або ж навіть перелік. Для органів місцевого самоврядування визначено обов'язок надання базових соціальних послуг, коли ж базовість тих чи інших послуг є сумнівною, оскільки, наприклад потребує знання мови жестів чи використання спеціальної техніки (Семигіна, 2019).

Тобто, через несистематизованість соціального законодавства, оціночні поняття в даній сфері не дозволяють правозастосувачам розуміти в чому ж суть їх обов'язків та які цілі поставлено.

Така ситуація пояснюється тим, що регулювання діяльності посадових осіб органів публічної влади, які завжди є суб'єктами відносин із соціального забезпечення вразливих груп населення, має переважно адміністративний характер, а тому оціночні поняття в такому правому регулюванні порушують цілісність функціонування певного органу.

Поширеним є використання оціночних понять під час формулювання стратегій та планів розвитку соціальної сфери для вразливих груп населення. Так, у формулюванні очікуваних результатів дії в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» використовуються такі вирази, як: «отримання безперешкодного доступу до об'єктів фізичного оточення; спрощений доступ до цифровізованих соціальних послуг; отримувати інформацію у найзручніший спосіб; участь в політичних процесах та громадській діяльності; вільний доступ до освіти» (Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, 2021). Проблемою таких оціночних понять є місце їх використання, адже для визначення того чи було досягнуто результати певної стратегії необхідно використовувати конкретні показники. Для сфери соціального забезпечення вразливих груп населення це можливо завдяки порівнянню кількості працевлаштованих осіб з інвалідністю, випадків захисту від дискримінації, рівня працевлаштування, збільшенню відсотку осіб із малозабезпечених, багатодітних сімей, що отримують вищу освіту. Зі свого боку, вираз «вільний доступ до освіти» можливо тлумачити будь-яким чином.

Так, на сьогодні, право на освіту, зокрема вищу має кожна особа, що забезпечено завдяки прозорому вступу та поданню документів за допомогою інформаційних технологій. Користуватися даним правом чи ні, є індивідуальним вибором. За таким підходом ціль щодо вільного доступу уже виконана.

Зі свого боку, очевидними є проблеми навчання у вищих закладах освіти дітей із віддалених, сільських місцевостей, можливість проживати та навчатися комфортно для студентів із інвалідністю. Тому, використання оціночних понять в стратегічних підзаконних актах є доречним під час формування мети, а не очікуваних результатів.

Схожа ситуація щодо правового регулювання моніторингу якості оцінки соціальних послуг, адже у ст. 4 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг» визначено, що до його завдань входить «забезпечення жителів адміністративно-територіальної одиниці якісними соціальними послугами, які відповідають їх потребам; розвиток ринку соціальних послуг згідно з реальними потребами отримувачів» (Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг, 2020).

У даному випадку, використання оціночних понять є уже частково виправданим. Очевидно, що «якісна соціальна послуга», як оціночне поняття має критерії вимірювання, серед яких швидкість надання соціального забезпечення, доступність, дотримання правил етичної поведінки, відповідність цінам та витратам для підтримання гідного рівня життя, безперервність надання соціального забезпечення.

Тому, доречним було б уточнити такий вираз, що швидко можливо здійснити враховуючи підзаконний характер. З іншого боку, «реальні потреби споживачів» вказують на обов'язок органів моніторингу якості соціальних послуг дізнаватися, які потреби та яким чином їх вирішити бажає особа, яка зазнала соціального ризику. Уточнення ж лише обмежували способи задоволення таких соціальних потреб.

Слід констатувати, що для оціночних понять у праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері захисту вразливих груп населення властивими є такі особливості:

1. Оціночні поняття у праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері захисту вразливих груп населення мають програмний характер. Це означає, що вони лише встановлюють напрямок, окреслюють спосіб виконання певної дії. Такі оціночні поняття використовуються для опису мети й завдань, принципів та результатів діяльності органів публічної влади, запровадження нових технологій чи втілення стратегій.

2. Оціночні поняття у праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері захисту вразливих груп населення орієнтовані на непередбачувані соціальні ризики. Кількість таких ризиків та випадків за яких вони можуть настати є значно більшими й з часом все збільшуються. Оціночні поняття в підзаконних актах дозволяють швидко пристосуватися до змін, врахувати нові обставини в трудових відносинах, стані здоров'я та обумовлює їх широку розповсюдженість в підзаконних актах щодо надання соціальних послуг.

3. Оціночні поняття у праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах у сфері захисту вразливих груп населення не відповідають тим, що вживаються в на рівні Законів та Конституції України. В окремих випадках можливі навіть колізії між оціночними поняттями, які використовуються в підзаконних актах. Це пояснюється безсистемністю соціального законодавства, що уповільнює прийняття змін та ускладнює знаходження проблемних аспектів. Оціночні поняття можуть мати синонімічний характер або ж інший порядок викладення, що й впливає на швидкість їх знаходження.

Ще одним видом оціночних понять в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах за критерієм приналежності до інституту права є оціночні поняття у сфері соціального страхування. Дана сфера охоплює відносини щодо сплати страхових внесків з боку працівника заради накопичення матеріальних коштів для покриття негативних наслідків настання соціального ризику, як то безробіття чи виходу на пенсію. О.Є. Буряченко зазначає, що пенсійне забезпечення регулюється двома типами підзаконних актів. Перший тип складається із наказів та інструкцій, які надаються згідно з його правом надавати пояснення про порядок застосування певних законодавчих актів. Друга група складається із роз'яснень керівного типу, що приймаються у формі листів й інструкцій до підлеглих органів (Буряченко, 2017).

Аналогічна ситуація щодо підзаконних актів складається й в інших видах соціального страхування. Підзаконні акти можуть стосуватися або ж діяльності самого органу публічної влади, або його взаємовідносин із суб'єктами права, які є учасниками системи соціального страхування. В обох випадках використання оціночних понять допомагає краще донести сутність обов'язку та способу його виконання.

До прикладу, у ст. 2 Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначено, що страхове свідоцтво є єдиним для всіх видів загальнообов'язкового державного соціального страхування документом суворої звітності, який підтверджує право на одержання послуг та матеріального забезпечення (Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, 2020). Використання оціночного поняття «сувора звітність» свідчить про те, що не допускається будь-яке порушення змісту, подання недостовірних документів, що контролюється з боку вповноважених органів на регулярній основі. Рівень же суворості визначається саме індивідуальним уявленням про це правозастосувача.

У даному випадку, знову зустрічається емоційне забарвлення оціночного поняття, але в контексті документації із соціального страхування суб'єктивізм тлумачення обмежується.

Також, С.Д. Нечипоренко помічає, що соціальне страхування є не лише соціальною, але й економічною категорією, що застосовується до різних резервів (матеріальних та грошових), що є необхідними для відшкодування збитків чи надання допомоги, а тому може існувати в обов'язковій та добровільній формах (Нечипоренко, 2017).

Тобто, оціночні поняття в сфері соціального страхування тісно пов'язані із термінологією економічних наук та зокрема бухгалтерського обліку. Це також визначає їх професійний характер та складену будову. Оціночні поняття лише доповнюють зміст норми права, а не визначають його, як це було у випадку із сферами праці чи захисту вразливих груп населення.

Прикладом слугує ст. 3 Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, де вказано, що підтверджувати трудовий стаж необхідно тоді, коли в трудовій книжці відсутні необхідні записи, неточні чи неправильні записи про період роботи (Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, 1993).

Підтвердження трудового стажу необхідно для отримання пенсійного забезпечення відповідно до часу проведеного на роботі. Тому важливо перевіряти достовірність даних, що подаються до вповноваженого органу. Саме цим пояснюється використання оціночних понять для опису порушень, які не допускають прийняття трудової книжки. Зрозумілим є оціночне поняття «необхідного запису», адже існують чітко сформовані вимоги до інформації, яка має міститись в трудовій книжці.

Також, позитивно слід оцінити формулювання «неправильні записи», тобто записати, які містять недостовірну інформацію або таку, яка не є необхідною для розміщення в трудовій книзі. Водночас, уже вираз «неточні дані» є доволі сумнівним, адже дозволяє зловживати повноваженнями посадовим особам. Так, неточні записи можуть бути і через виправлену помилку у слові, як й через зміну назви компанії, зміну року початку чи звільнення з місця роботи. Кожна така зміна має різний вплив на правдивість, а отже повинно бути здійснено роз'яснення щодо ваги таких помилок для вимагання додаткових документів заради призначення пенсійного забезпечення.

Можливо резюмувати, що оціночні поняття у сфері соціального страхування в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах мають наступні особливості:

1. Оціночні поняття у сфері соціального страхування в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах тісно пов'язані із поняттями у сфері праці. Так,

належна реалізація оціночних понять в трудовій сфері щодо дотримання обов'язку з охорони праці, відпусток й головне офіційного працевлаштування обумовлює можливість наступного застосування усіх оціночних понять в сфері соціального страхування. Чим більш чітким є дотримання трудового законодавства, тим меншою є ймовірність зловживання повноваженнями шляхом невірної трактування оціночних понять вповноваженими особами в сфері соціального страхування під час надання страхових виплат.

2. Оціночні поняття у сфері соціального страхування в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах обмежені змістом адміністративних процедур. Якщо втілення інших соціальних прав допускає свободу у виборі способу реалізації або ж обсягу такого права, то право на соціальне страхування може реалізуватися лише у порядку, визначеному чинним законодавством. Для оціночних понять це означає, що існує чітка процедура отримання страхових внесків та сплати страхових виплат. Відповідно, тлумачення оціночних понять обмежено варіантами адміністративних процедур залежно від дотримання законодавства й належного оформлення документів.

3. Правозастосувачами оціночних понять в праві соціального забезпечення, що використовуються в підзаконних нормативно-правових актах є лише вповноважені особи органів публічної влади, що діють в сфері соціального страхування. У даному випадку, особа, що є отримувачем страхових виплат не може вплинути на зміст норми права та обрати який спосіб тлумачення обрати. Це пов'язано знову ж адміністративним характером соціального страхування та забезпеченням рівних умов для усіх суб'єктів соціального страхування.

Отже, проведене дослідження дозволило з'ясувати, що оціночні поняття в праві соціального забезпечення, що використовуються у національних підзаконних нормативно-правових актах є більш варіативними та різноманітними в порівнянні із тими, що використовуються в Законах України. Оціночні поняття в підзаконних актах мають в більшій мірі загальнозживаний характер та допускають емоційність й суб'єктивність тлумачення.

Список використаних джерел:

1. Буряченко О.Є. Пенсійна система в Україні: історія становлення і теоретичні засади розвитку на сучасному етапі національного державотворення: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Одеса, 2017. 252 с.
2. Іншин М.І. Оціночні поняття у трудовому праві: сучасний стан та шляхи удосконалення. *Форум права*. 2014. № 4. С. 162–166.
3. Нечипоренко С.Д. Сутність та значення соціального страхування в системі соціального захисту населення. *Агросвіт*, 2017. № 6. С. 55–60.
4. Про впорядкування застосування контрактної форми трудового договору: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1994 № 170.
5. Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2000 № 1306.
6. Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 № 637.
7. Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 449.
8. Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятості в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2016 № 461.
9. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.1993 № 245.
10. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р.
11. Семигіна Т.В. Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання. *Вісник АПСВТ*, 2019. № 4. С. 65–75.
12. Трюхан О.А. Щодо питання справедливості у трудових правовідносинах. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2016. Вип. 6(1). С. 177–181.

References:

1. Buriachenko, O.Ie. (2017). Pensiina systema v ukraini: istoriia stanovlennia i teoretichni zasady rozvytku na suchasnomu etapi natsionalnoho derzhavotvorennia [The pension system in Ukraine: history of formation and theoretical foundations of development at the current stage of national state formation]: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.01. Odesa. 252 p. [in Ukrainian].
2. Inshyn, M.I. (2014). Otsinochni poniattia u trudovomu pravi: suchasnyi stan ta shliakhy udoskonalennia [Evaluative concepts in labor law: current state and ways of improvement]. *Forum prava – Law forum*, № 4, pp. 162–166. [in Ukrainian].
3. Nechyporenko, S.D. (2017). Sutnist ta znachennia sotsialnoho strakhuvannia v systemi sotsialnoho zakhystu naseleння [The essence and significance of social insurance in the system of social protection of the population]. *Ahrosvit – Agrosvit*, № 6, pp. 55–60. [in Ukrainian].
4. Pro vporiadkuvannia zastosuvannia kontraktnoi formy trudovoho dohovoru [On streamlining the application of the contractual form of the employment contract]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.03.1994 № 170. [in Ukrainian].

5. Pro zatverdzhennia Poriadku vydachi ta zrazka svidotstva pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia [On the approval of the Procedure for Issuing and the Sample Certificate of Mandatory State Social Insurance]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.08.2000 № 1306. [in Ukrainian].
6. Pro zatverdzhennia Poriadku pidtverdzhennia naiavnoho trudovoho stazhu dlia pryznachennia pensii za vidsutnosti trudovoi knyzhky abo vidpovidnykh zapysiv u nii [On the approval of the Procedure for confirmation of the existing work experience for the appointment of pensions in the absence of a work book or relevant entries in it]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.08.1993 № 637. [in Ukrainian].
7. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia monitorynhu nadannia ta otsinky yakosti sotsialnykh posluh [On the approval of the Procedure for monitoring the provision and assessment of the quality of social services]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.06.2020 № 449. [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia spyskiv vyrobnytstv, robit, profesii, posad i pokaznykiv, zainiatist v yakykh daie pravo na pensiiu za vikom na pilhovykh umovakh [On approval of the lists of industries, works, professions, positions and indicators, employment in which gives the right to an old-age pension on preferential terms]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.06.2016 № 461. [in Ukrainian].
9. Pro robotu za sumisnystvom pratsivnykiv derzhavnykh pidpriemstv, ustanov i orhanizatsii [On part-time work of employees of state enterprises, institutions and organizations]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.03.1993 № 245. [in Ukrainian].
10. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii iz stvorennia bezbariernoho prostoru v Ukraini na period do 2030 roku [On the approval of the National Strategy for the creation of a barrier-free space in Ukraine for the period until 2030]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.04.2021 № 366-r. [in Ukrainian].
11. Semyhina, T.V. (2019). Sotsialni posluhy u terytorialnykh hromadakh Ukrainy: innovatsii pravovoho rehuliuвання [Social services in territorial communities of Ukraine: innovations in legal regulation]. *Visnyk APSVT – Bulletin of APSVT*, № 4. pp. 65–75. [in Ukrainian].
12. Triukhan, O.A. (2016). Shchodo pytannia spravedlyvosti u trudovykh pravovidnosynakh [Regarding the issue of justice in labor relations]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu - Scientific Bulletin of Kherson State University*, Vyp. 6(1). pp. 177–181. [in Ukrainian].